

Vår sak nr:

Deres ref.:

Dato: 04.04.2016

HØRING - NOU 2016: 3: Ved et vendepunkt: Fra ressursøkonomi til kunnskapsøkonomi

Produktivitet

Norge regnes i følge de fleste kilder som det mest produktive landet i verden. Også Fastlands-Norges økonomi blir regnet som en av verdens mest produktive. Mens vi har sett et lite fall i produktivitsveksten de siste årene, har ikke produktiviteten gått ned. Veksten i Fastlands-Norge har dessuten avtatt i mindre grad enn i OECD og i land som Danmark, Sverige og Finland. Vi skal selvsagt alltid prøve å forbedre oss, også når det kommer til produktivitet. Men vi bør være varsomme med å innføre ordninger hentet fra land som har lyktes dårligere med produktivitet enn oss. Samtidig som vi leter etter nye gode løsninger tilpasset det norske samfunnet, må vi også bevare det som har gjort oss til et av verdens mest produktive land.

Offentlig sektor

NTL ser at kommisjonens rapport peker på en del utfordringer for offentlig sektor samtidig som den slår fast at norsk offentlig sektor er velfungerende. Vi er glad for at kommisjonen så tydelig peker på at den omfattende mål- og resultatstyringen i offentlig sektor er et problem, og videre at samarbeid over sektorgrenser bør bli styrket.

Direktoratene

Kommisjonen viser til at sysselsettingen i direktoratene og deres sentralenheter har økt. Dette forklares delvis av et politisk ønske om mer detaljert styring. Det pekes videre på at man ønsker en tydeligere arbeidsdeling mellom departement og direktorat. Direktoratene har mange og ulikartede oppgaver. NTL har registrert en utvikling over tid hvor direktoratenes styringsrolle overfor den underliggende forvaltningen har blitt styrket på bekostning av rollen som faglig overordnet myndighet. De mange omorganiseringene, blant annet i Arbeids- og velferdsdirektoratet, er et eksempel på en slik tendens hvor fagressurser har blitt flyttet til det ytre apparatet, samtidig som man har økt bemanningen for oppgaver forbundet med kontroll og styring. På samme tid har innretningen av direktoratenes

styring over den ytre forvaltningen blitt mer målorientert og frakoplet faglig begrunnede forvaltningshensyn. Det er avgjørende at direktoratenes rolle som overordnet faglig myndighet må styrkes og at faglige hensyn blir avgjørende for styringen av den ytre forvaltningen.

IKT

Kommisjonen anbefaler at utvikling av IKT-systemer skal søke seg mot lav kompleksitet og at de må utvikles av, eller i samarbeid med, private leverandører. I mange etater er ikke bare utviklingen av systemene, men også eierskapet til systemene satt ut til private. Dette kan føre til at endringer og forbedringer i systemene blir mer omstendelige og dyrere enn det som ville vært tilfelle dersom etatene eide systemene og forvaltet dem selv. NTL mener at statens IKT-forvaltning utvikles og driftes best av de offentlige virksomhetenes egne ansatte som kjenner fagområdene og oppgavene virksomhetene skal utføre.

Lederlønn og lederrekruttering

Kommisjonen anbefaler at lederlønn i staten utvikles som et insentivbasert lønssystem. NTL er kritisk til dette og vil advare mot en dreining der lønnsdannelsen for ledere blir gjenstand for eksplisitte insentiver i form av bonus og lignende.

Ledelse i offentlig sektor er krevende. Det er ikke bunnlinjen og overskuddet som er avgjørende for om man har lykkes i sitt oppdrag. Offentlige virksomheter har en lang rekke ulike mål som kan være motstridende. Man skal levere gode tjenester til befolkningen innenfor en gitt kostnadsramme. Samtidig vil det være vanskelig å møte ulike forventninger og krav fra mange brukergrupper, og politiske prioriteringer og styringsmål kan være i rask endring. Det stiller store krav til offentlige ledere. Man må møte innbyggere, politikere og ansatte på en annen måte enn en leder i privat sektor kan forholde seg til et styre og kunder.

Det er derfor behov for lederopplæring, kompetansebygging og fellesopplæring for å sikre en bred og aktiv involvering av de ansatte og gjennom dette ivareta hovedavtalenes intensjoner. Forvaltningsloven, offentlighetsloven, tjenestemannsloven og hovedavtalene i offentlige virksomheter er eksempler på områder som både ledere og ansatte trenger større kunnskap om for å kunne etterleve bedre.

Mange ledere som rekrutteres til statlig virksomhet har bakgrunn fra private virksomheter, og kjenner lite til kulturen og rammevilkårene i offentlig sektor. For å sikre at de er tilstrekkelig forberedt på oppgaven, bør staten satse mer på lederopplæring for ledelse i offentlig sektor. Lederutdanningene bør utvikles slik at forskjellene på lederutfordringer og styringsmåter i næringsliv og offentlig forvaltning og tjenesteyting kommer tydeligere frem.

Hovedavtalen i staten

Kommisjonen hevder at Hovedavtalen i staten innsnevrer handlingsrommet for hvordan lederskap utøves og viser til at ledelsen er pålagt en rekke aktiviteter og hensyn som må ivaretas utover å sørge for effektiv drift. Videre viser kommisjonen til at Hovedavtalen ikke er egnet til å gi ledere den styringsautoriteten som de trenger til å gjennomføre omstillinger og innovasjoner som møter sterk motstand fra tillitsvalgte og andre særinteresser. NTL finner kommisjonens påstander uriktige og resonnementene basert på sviktende forutsetninger. Siden 1980 har tjenestemannsorganisasjonene hatt forhandlingsrett over omorganiseringer i statsforvaltningen. De betydelige strukturendringene statsforvaltningen og de fleste større etater har gjennomgått frem til i dag har blitt foretatt under det nåværende forhandlingsregimet hvor både partsinteresser og felles interesser mellom partene har blitt løst og utviklet gjennom et forutsigbart og balansert rammeverk. Hovedavtalens drøftings- og forhandlingsinstitutt bidrar til å gi løsningene som velges legitimitet og forankring i organisasjonen, såfremt partene går inn i reelle drøftinger. Det er en økende tendens til at styringslogikk framkoples faglige hensyn samtidig som kvaliteten på forvaltning og tjenester kan bli skadelidende ved budsjettkutt. Dersom denne tendensen vedvarer, vil Hovedavtalen bli et stadig viktigere instrument for å sikre at utviklingen av forvaltningen baserer seg på kvalitetshensyn og nærhet til innbyggerne i tråd med deres interesser.

Høyere utdanning og forskning

Produktivitetskommisjonen understreker at Norge skal bygge fremtiden på kunnskap. NTL er selvsagt enig i dette, og vil samtidig understreke at Norge allerede gjør og har gjort dette i mange tiår. For at vi skal fortsette å være en kunnskapsnasjon må vi være gode både i topp og bredde. Kommisjonens forslag som i realiteten vil svekke lik rett til utdanning kan bidra i motsatt retning. Å heve terskelen for å komme inn på studier og innføring av insentiver for gjennomføring som vil slå skjevt sosialt ut. Økt elitesatsing, begrenset adgang til studier og nedleggelse av forskningsmiljøer styrker ikke Norge som kunnskapsnasjon. I en tid med økende arbeidsløshet og behov for omstilling er dette ikke rett medisin. Dette gjelder ikke minst for å lykkes med integreringen, som kommisjonen understreker viktigheten av. Lik rett til utdanning, uavhengig av sosiale, etniske, geografiske eller kjønnsmessige forskjeller er et viktig virkemiddel for integrering.

Arbeidsmarkedet

Kommisjonen peker på hvor avhengige vi i Norge er av oljenæringen og hvor sårbare dette gjør oss som nasjon. NTL har lenge jobbet for å få mer trøkk på det grønne skiftet og kommisjonens argumentasjon støtter dette behovet. Men skal vi få til dette på en god måte må vi satse på breddeforskning og gode lønns- og arbeidsvilkår i hele arbeidslivet. Tryggheten i fellesskapet og sikkerhetsnettet som velferdsstaten gir er kjernen i den norske arbeidslivsmodellen og bidrar til innovasjon. Trygge ansatte våger mer, yter mer og skaper mer – svekkingen av arbeidsmarkedsreguleringene som kommisjonen foreslår vil føre Norge i motsatt retning.

Det er et gode både for samfunnet og enkeltmenneskene at så mange som mulig er i jobb. De gode velferdsordningene vi har er en medvirkende årsak til dette i Norge, ikke minst for den høye yrkesdeltakelsen for kvinner. NTL tror ikke en nedbygging av velferdsstaten vil føre til øke sysselsetting. Muligheten for kronikere og andre med helseplager til å jobbe vil svekkes dersom de helserelevante ytelsene svekkes. Å bruke mindre på velferdsytelser vil ikke lønne seg dersom flere blir varig skjøvet ut fra arbeidslivet, eller aldri kommer seg inn i arbeidslivet. Unntaket er kontantstøtte, der NTL deler kommisjonens vurdering om at denne er spesielt passiviserende.

Kommisjonen mener trygdeytelsene må gjøres mer aktivitetsorienterte. Det er allerede i dag god anledning til å stille krav til trygdemottakere av ytelser hvor det er relevant. For at dette skal fungere godt må NAVs ansatte ha anledning til å gjøre gode matcher mellom bruker og tiltak. Dagens hybridstyring av tiltaksbudsjettet, med telling av både penger og antall plasser, gjør dette vanskelig. Det er hovedgrunnen til at det blir et for stort fokus på å bruke opp tiltaksplasser, fremfor å finne riktig vei mot arbeid for den enkelte bruker. Å enten styre på budsjett eller antall plasser kan føre til bedre resultater.

Med vennlig hilsen

NORSK TJENESTEMANNSLAG

John Leirvaag
Leder